

Następnego dnia odbyło się pięć sesji naukowych: kardiologiczna, transplantologiczna, radiologiczna, chirurgii klatki piersiowej i onkologiczna oraz panel dyskusyjny poświęcony doświadczeniom samorządu lekarskiego i przeprowadzanej właśnie na Ukrainie reformy systemu opieki zdrowotnej. Nie było to nowością. Polscy lekarze od lat dzielą się doświadczeniami z lekarzami lwowskimi, udzielając im pomocy w zakresie wdrażania innowacyjnych procedur medycznych.

O tym, że Ukraina uczestniczy w wojnie, przypominały tematy referatów przedstawianych przez lekarzy ukraińskich uczestniczących w sesji poświęconej chirurgii klatki piersiowej. Omawiali m.in.: zapewnianie pierwszej pomocy na linii walki, czy leczenie postrzałów i zranień spowodowanych wybuchami min.

Podczas popołudniowej gali w słynnej Operze Lwowskiej, przedstawiciele polskich towarzystw i izb lekarskich przekazali doc. Ewelinie Hrycaj-Małańcz najwyższe odznaczenia, medale i dyplomy uznania za jej zaangażowanie w działalność Stowarzyszenia Lekarzy Polskich we Lwowie. Gala była też okazją do odznaczenia lekarzy lwowskich pochodzenia polskiego oraz ukraińskiego. Część oficjalną zakończył błyskotliwy wykład prof. Jerzego Woy-Wojciechowskiego poświęcony etyce lekarskiej.

Wielu wrażeń artystycznych dostarczyła uczestnikom gali, wystawiona z rozmachem i inwencją, opera Dionizettiego „Don Pasquale”.

Ostatniego dnia, 21 października, obradowano w pięciu sesjach, a po południu odsłonięto tablicę upamiętniającą pierwsze posiedzenie Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego w Ratuszu Miejskim. Możliwość udziału w wycieczkach po Lwowie i do pobliskich zamków stanowiła główną atrakcję tego dnia. Niezapomniane przeżycia łączyły się ze zwiedzaniem Lwowskiej Galerii Malarstwa (zapełnionej prawie wyłącznie dziełami polskich malarzy i kolekcjami zgromadzonymi przez polskich arystokratów) oraz Kasyna Szlacheckiego, czy też wypiciem kawy w Kawiarni Szkockiej (w okresie międzywojennym ulubionym miejscu dyskusji matematyków lwowskich). Spacer po Lwowie to przecież niezwykła lekcja historii polskiej kultury i nauki.

(AM)

Sprawozdanie z konferencji
„Wczesnonowożytna medycyna, historia naturalna, filozofia przyrody
(XVI-XVIII w.): miejsca spotkania, miejsca konfliktu”

W dn. 7-8 grudnia 2017 roku w Poznaniu odbyła się konferencja „Wczesnonowożytna medycyna, historia naturalna, filozofia przyrody (XVI-XVIII w.): miejsca

spotkania, miejsca konfliktu” zorganizowana przez Katedrę i Zakład Historii i Filozofii Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Fundację na Rzecz Myślenia im. Barbary Skargi. Patronatami honorowymi wydarzenie objęły Polskie Towarzystwo Filozoficzne o/Poznań, Polskie Towarzystwo Historii Nauk Medycznych, Polskie Towarzystwo Historyczne oraz Dziekan Wydziału Lekarskiego I UMP prof. dr hab. n. med. Ewa Wender-Ożegowska.

Konferencję w zastępstwie prof. dr hab. Anity Magowskiej otworzyła dr Katarzyna Pękacka-Falkowska z KZHiFNM UMP, która w imieniu organizatorów przywitała referentów oraz gości – Prorektora ds. Organizacji, Promocji i Współpracy z Regionem prof. dra hab. Michała Musielaka, Prodziekana ds. Organizacji i Rozwoju Kadry WL I prof. dr hab. Wiesława Bryla i Prezesa Zarządu Fundacji na Rzecz Myślenia dra Mateusza Falkowskiego. Następnie odczytała list przygotowany przez prof. A. Magowską oraz wprowadziła do tematyki dwudniowego, interdyscyplinarnego spotkania.

Pierwszą sesję czwartkową „Filozofia i przyrodoznawstwo w XVIII wieku” prowadził dr hab. Ryszard Gryglewski prof. UJ z Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. W jej trakcie wygłoszono referaty poświęcone Julienowi Offrayowi de La Mettrie (dr Mateusz Falkowski, Instytut Kultury UJ), Charlesowi Bonnetowi (dr Marta Sukiennicka, Instytut Romanistyki UAM) i Karolowi Linneuszowi (dr Bartosz Działoszyński, UW). W towarzyszącej dyskusji podejmowano m.in. problematykę wpływu medycyny, praktyk kolekcjonerskich czy (neo)stoicyzmu na refleksje filozoficzną w XVIII stuleciu.

Kolejną sesję, „Historia alchemii”, poprowadził dr hab. Jaromir Jeszke, prof. PAN. Referenci skupiali się na takich zagadnieniach, jak wpływ paracelsjańskiej mistyki przyrody na przemiany w obrębie nauki wczesnonowożytnej i rewolucje społeczne XVI-XVII wieku (dr Marek Woszczek, Instytut Filozofii UAM), instytucjonalizacja alchemii i jej transformacja w jatrochemię (dr Mateusz Dąsał, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, dr Radosław Dąsał, PWST), dzieje sporów narosłych wokół spagirii w siedemnastowiecznym Szczecinie (dr Joanna Nieznanowska, Pomorski Uniwersytet Medyczny) czy obecność tematyki medycznej w pismach polskiego alchemika Michała Sędziwoja (dr hab. Rafał Prinke, AWF Poznań).

Sesję trzecią, „Religia i medycyna w epoce wczesnonowożytnej”, moderowała dr Joanna Nieznanowska z PUM. Dr hab. Małgorzata Delimata-Proch (Instytut Historii, UAM) przedstawiła jakościowo-ilościową analizę zapisków z wybranych polskich ksiąg cudów dotyczących uzdrowień. Kolejny referat dotyczył zainteresowań ks. Hieronima Floriana Radziwiłła naturą i medycyną oraz omawiał wybrane eksponaty z kolekcji magnata (dr Katarzyna Brzezina-Scheuerer, Instytut Historii Sztuki, UJ). Referentka wskazywała przy tym na obecne w myśleniu księcia nieustanne napięcie między wyznawaną przez siebie religią a jego amatorskimi zainteresowaniami światem przyrodniczym. Jako ostatni wystąpił natomiast dr Jakub Węglorz (Instytut Historyczny, Uniwersytet Wrocławski) przedstawiając problematykę gromadzenia i weryfikacji wiedzy medycznej w epoce przedklinicznej. Referat ten został przeniesiony z przyczyn losowych z sesji piątkowej „Transfer oraz recepcja wiedzy

medycznej i przyrodniczej w XVII-XVIII wieku". Sesji towarzyszyła burzliwa dyskusja dotycząca z jednej strony wczesnonowożytnej metodyki *ars medica* oraz procedur tworzenia korpusu obowiązującej wiedzy medycznej w siedemnastowiecznym dyskursie akademickim i pozaakademickim, oraz – z drugiej strony – możliwości zastosowania współczesnych metod statystycznych do analizy źródeł powstających w epoce przedstatystycznej.

Ostatnią sesją była czwartkowa, którą moderowała dr Katarzyna Pękacka-Falkowska, z tytułowana „Debiuty”. W jej trakcie krótkie wystąpienia zaprezentowało trzech doktorantów. Pani mgr Aleksandra Kaźmierczak z Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu analizowała sposoby poznania przyrodniczego manifestujące się w dziełach Galileusza i Keplera. Pani mgr Aleksandra Albera z Uniwersytetu Opolskiego opowiadała o ciąży i położu Ludwika Karoliny Radziwiłłówny w świetle realiów medycznych epoki Jana III Sobieskiego. Natomiast Pani Anna Adamowicz z UMWr wygłosiła krótką prelekcję dotyczącą kontrowersji wokół wariolizacji i wakcynacji w osiemnastowiecznej Europie, przede wszystkim Anglii. Ton towarzyszącej tej sesji dyskusji nadawali samodzielni pracownicy naukowcy, którzy w pomocny sposób komentowali wystąpienia młodych naukowców.

Z powodów losowych w piątek odbyły się trzy z czterech zaplanowanych sesji tematycznych. Pierwszą sesję poranną moderował prof. dr hab. Krzysztof Brzechczyn z Instytutu Filozofii UAM. W części „Medycyna i filozofia w epoce wczesnonowożytnej” referaty wygłosili profesorowie Adam Grzeliński z Instytutu Filozofii UMK oraz Adam Świeżyński z Katedry Filozofii Przyrodoznawstwa UKSW. Prof. A. Grzeliński mówił o wpływie medycyny na kształtowanie się teorii poznania Johna Locke’a, natomiast prof. A. Świeżyński – o filozofii przyrody i medycyny w ujęciu trzech wybranych przedstawicieli myśli żydowskiej XVI i XVII stulecia – Judaha Loewa, Josepha Solomona Delmedigo i Tobiasa Cohena. W drugiej części tej samej sesji, tym razem poświęconej „Wiedzy i praktyce medycznej w I Rzeczypospolitej” (pierwotnie miała być to III sesja piątkowa) referaty zaprezentowali dwaj historycy dr Hanna Kurowska z Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz dr Andrea Mariani z UAM. Dr H. Kurowska mówiła o systematyzacji polskiej wiedzy położniczej w II połowie XVIII stulecia na przykładzie procesu standaryzacji nomenklatury ginekologiczno-położniczej, dr Mariani opowiadał zaś o surowcach leczniczych i lekach złożonych dostępnych w wybranych aptekach jezuickich działających na terenach Korony i Litwy.

W sesji drugiej, „Transfer oraz recepcja wiedzy medycznej i przyrodniczej w XVII-XVIII wieku”, prowadzonej przez prof. dra hab. Adama Grzelińskiego z UMK, przedstawiono cztery referaty. Jako pierwszy wystąpił dr Wojciech Paszyński z Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego, który pierwotnie miał być uczestnikiem trzeciego panelu czwartkowego. Dr Paszyński mówił o poglądach na medycynę przedstawionych przez ks. Benedykta Chmielowskiego w *Nowych Atenach*. Dr Bartłomiej Siek z Zakładu Historii i Filozofii Nauk Medycznych Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego przedstawił referat dotyczących siedemnastowiecznych poglądów na temat bezoarów, w tym ich skuteczności jako odtrutek. Wśród analizowanych przez referenta dzieł siedemnastowiecznych doktorów medycyny i filozofii znalazły się m.in. prace Camillo Leonardiego, Anselmusa de Boodt, Caspara Bauhina

i Nathaniela Hodgesa. Dr hab. Barbara Łuczak z Instytutu Romanistyki UAM przedstawiła wybrane strategie komunikowania wiedzy o naturze w osiemnastowiecznej Francji, skupiając się na *Listach o botanice* Jean-Jacquesa Rousseau i tomie pierwszym *Bibliothèque universelle des dames* z 1786 roku zatytułowanym *Botanique*. Ostatnim referentem w tej sesji był zaś prof. Ryszard Gryglewski (CM UJ), który opowiadał o związkach między *anatomia animata* i *anatomia experimentalis* uwidaczniających się w pracach Albrechta von Hallera. W towarzyszącej sesji dyskusji pytano m.in. o wymiar propagandowy literatury kobiecej XVIII wieku i wczesnonowożytne typologie kamieni leczniczych.

Ostatnią sesję piątkową, „Źródła”, moderował dr hab. Rafał Prinke z AWF Poz. Pierwszym referentem był dr Piotr Paluchowski, który z drem hab. Adamem Szarszewskim (ZHiFNM GUMed) przygotowuje edycję wydanej w 1709 roku w języku niemieckim pracy Johanna Christopha Gottwalda *Memoriale Loimicum, Oder Kurtze Verzeichniß, Dessen, Loimicum Was in der Königl. Stadt Dantzig, bey der daselbst Anno 1709. hefftig graßirenden Seuche der Pestilentz, sich zugetragen, Nach einer Dreyfachen Nachricht, aus eigener Erfahrung auffgesetzt und beschrieben*. Starodruk ten to jeden z najważniejszych egodokumentów, jakie powstały w czasie ostatniej epidemii dżumy, jaka nawiedziła Gdańsk w XVIII wieku. W referacie przedstawiono założenia edytorskie projektu i omówiono najważniejsze elementy treści pamiętnika gdańskiego lekarza. Mgr Łukasz Krzyszcuk z Działu Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego zaprezentował historię i zakres kolekcji rękopisów medycznych ze zbiorów dawnej biblioteki przy kościele św. Marii Magdaleny we Wrocławiu. Ostatnie wystąpienie dotyczyło natomiast ceramicznych i szklanych wyrobów do przechowywania medykamentów pozyskanych w ostatnich latach w trakcie badań archeologicznych na terenie głównego miasta Gdańska i przedmieść północnych. Przy czym dr Joanna Dąbal i mgr Radosław Kubus z Instytutu Archeologii UG wzbogacili swoją prezentację pokazem artefaktów historycznych, które można było dotknąć.

Reasumując, w trakcie konferencji wygłoszono 25 spośród 31 uwzględnionych w programie referatów. Wśród mówców znaleźli się przedstawiciele czternastu ośrodków naukowych (m.in. Warszawa, Kraków, Gdańsk, Wrocław), zarówno lekarze, jak i przedstawiciele nauk humanistycznych (historycy filozofii, h. sztuki, h. nauki, kulturoznawcy, bibliotekoznawcy, archeologowie, teologowie i filolodzy).

Dlatego że Poznań stał się na chwilę miejscem spotkania i wielowątkowej dyskusji uczonych reprezentujących różne tradycje i szkoły badawcze, organizatorzy wyrazili nadzieję, iż zakończona w piątek konferencja zapoczątkuje cykl interdyscyplinarnych spotkań o podobnej tematyce oraz dobrą współpracę między referentami i reprezentowanymi przez nich różnymi ośrodkami naukowymi.

(k.p.-f.)